

حقوق اتباع بیگانه و مسئولیت بین المللی دولت ها در قبال نقض آن

تهیه و تألیف: یاسر بهشتی زاده. یادگار ارجمندی. مریم سلیمانی. شایان علین

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۰۰-۰۲۳۴-۵	۲۰۰۰۰ ریال
شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۷۰۷۶۳	
عنوان و نام پدیدآور: حقوق اتباع بیگانه و مسئولیت بین‌المللی دولتها در قبال نقض آن/ نویسندگان یاسر بهشتی‌زاده... [و دیگران].	
مشخصات نشر: تهران: یاسر بهشتی‌زاده، ۱۳۹۷.	
مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص. جه. ۱۵/۱۴×۵/۲۰	
یادداشت: نویسندگان یاسر بهشتی‌زاده، یادگار ارجمندی، مریم سلیمانی، شایان علین.	
موضوع: خارجیان -- حقوق مدنی	
موضوع: Aliens -- Civil rights	
موضوع: خارجیان -- ایران -- حقوق مدنی	
موضوع: Aliens -- Civil rights -- Iran	
موضوع: مسئولیت دولت (حقوق بین‌الملل)	
موضوع: Government liability (International law)	
موضوع: حقوق بین‌الملل خصوصی -- تابعیت	
موضوع: Conflict of laws -- Citizenship	
ر. بندی دیوبی: ۰۸۳/۳۴۲	
رده بند: ۱۳۹۷ ۷ج/۳۲۷۴۰	
شناسه افزودن: بهشتی‌زاده، یاسر، ۱۳۹۷ -	
وضعیت فهرست نویسی: فیا	

عنوان: حقوق اتباع بیگانه و مسئولیت بین‌المللی دولتها در قبال نقض آن
نویسندگان: یاسر بهشتی‌زاده، یادگار ارجمندی، مریم سلیمانی، شایان علین

ناشر: یاسر بهشتی‌زاده، تهران، ۱۳۹۷

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

طراح و صفحه‌آرا: مصیب رحمانی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۰۰-۰۲۳۴-۵

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: نگارش، تهران

فهرست مطالب

مقدمه ۱

فصل ۱.۱. اصول حاکم بر حقوق بیگانگان ۳

۱-۱. اصول حاکم بر حقوق بیگانگان ۳

۱-۱-۱. مضامین حقوق بین الملل ۴

۱-۱-۲. رفتار متقابل دولتها ۷

۱-۱-۳. قوانین داخلی ۸

۱-۲. بررسی جایگاه حقوق بین الملل بیگانگان در اسناد بین المللی ۱۰

۱-۲-۱. اسناد بین المللی در پیوند با حقوق بیگانگان ۱۰

۱-۲-۲. بررسی حقوق جزائی بیگانگان در اسناد بین المللی ۱۱

۱-۲-۲-۱. اعلامیه ملل متحد در مورد حقوق بیگانگان ۱۱

۱-۲-۲-۲. کنوانسیون مربوط به وضع پناه دهگان (۱۸)

جولای ۱۹۵۱ (۱۲)

۱-۲-۲-۳. اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۲

۱-۲-۲-۴. اعلامیه اسلامی حقوق بشر ۱۳

۱-۳. بررسی جایگاه حقوق بیگانگان در نظام حقوقی اسلام ۱۳

۱-۳-۱. اصول حاکم بر روابط بین الملل در اسلام ۱۵

۱-۳-۲. حقوق متعارف بیگانگان در ساحه جزا در نظام حقوقی اسلام ۲۰

- ۲۰-۱-۳-۱. حق دسترسی به محاکم..... ۲۰
- ۲۰-۲-۳-۱. حق بری الزمه شناخته شدن..... ۲۰
- ۲۱-۳-۲-۱. منع شکنجه و تعذیب بیگانگان در اسلام..... ۲۱
- ۲۱-۳-۲-۴. اصل قانونی بودن مجازات..... ۲۱

فصل ۲. حقوق اتباع بیگانه با استناد به قانون داخلی

- ۲-۱. اقسام حقوق اتباع خارجه در ایران..... ۲۳
- ۲-۱-۱. حقوق عمومی اتباع بیگانه..... ۲۳
- ۲-۱-۱-۱. آزادی ورود، عبور، توقف و خروج..... ۲۴
- ۲-۱-۱-۲. حق حمایت از جان و مال..... ۲۴
- ۲-۱-۱-۳. حق داشتن امنیت فردی..... ۲۵
- ۲-۱-۱-۴. حق احترام به محل سکنی..... ۲۶
- ۲-۱-۱-۵. آزادی عقیده..... ۲۶
- ۲-۱-۱-۶. حق اشغال به هر گونه حرفه و صنعت..... ۲۷
- ۲-۱-۱-۷. حفظ حیثیت بگانه..... ۲۸
- ۲-۱-۱-۸. حق مراجعه به مراجع قضایی..... ۲۹
- ۲-۱-۱-۹. سایر حقوق انسانی..... ۳۰
- ۲-۱-۲. حقوق سیاسی اتباع بیگانه..... ۳۰
- ۲-۱-۲-۱. حق شرکت در انتخابات..... ۳۰
- ۲-۱-۲-۲. خدمت نظام وظیفه..... ۳۱
- ۲-۱-۲-۳. پرداخت مالیات..... ۳۱
- ۲-۱-۲-۴. سایر حقوق سیاسی..... ۳۱
- ۲-۲. حقوق خصوصی اتباع بیگانه..... ۳۲
- ۲-۲-۱. استملاک اتباع بیگانه که در ایران اقامت دائم دارند..... ۳۳

۲-۲-۲. استملاک اتباع بیگانه که در ایران اقامتگاه موقت دارند ۳۵

۲-۲-۳. استملاک محل سفارتخانه و کنسولگریها و موسسات

وایسته به سفارت..... ۳۶

۲-۳. احوال شخصیه اتباع بیگانه..... ۳۶

۲-۳-۱. اهلیت..... ۳۷

۲-۳-۲. نکاح، فسخ نکاح و طلاق اتباع بیگانه..... ۳۸

۲-۳-۳. قرابت و نسب..... ۳۹

۲-۳-۴. حقوق ارثیه اتباع بیگانه..... ۴۰

فصل ۳. مکاتبات بینالملل در مقابل جرائم اتباع خارجه و مشکلات

کنترل آن ۴۲

۳-۱. همکاری بینالملل..... ۴۲

۳-۱-۱. استرداد..... ۴۳

۳-۱-۱-۱. شرایط استرداد..... ۴۵

۳-۲. امنیت و کنترل مشکلات اتباع خارجه..... ۴۸

۳-۲-۱. ویژگیهای امنیت..... ۴۸

۳-۲-۱-۱. امنیت نسبی..... ۴۸

۳-۲-۱-۲. امنیت جامع..... ۴۹

۳-۲-۱-۳. امنیت تجزیه ناپذیر..... ۴۹

۳-۲-۱-۴. امنیت ذاتی..... ۵۰

۳-۲-۱-۵. امنیت پدیدههای ذهنی..... ۵۰

۳-۲-۲. مکاتبات موجود در مورد ارتباط امنیت..... ۵۰

۳-۲-۲-۱. گفتمان سنتی..... ۵۱

۳-۲-۲-۲. گفتمان مدرن..... ۵۲

۵۴ ۳-۲-۳. مکاتب جدید

فصل ۴. مسئولیت دولت در قبال نقض قوانین و معیار کنترل آن

۵۵ ۴-۱. مسئولیت دولت در قبال نقض قوانین

۵۵ ۴-۱-۱. حل و فصل اختلافات

۶۰ ۴-۱-۲. شباهات موجود در ارتباط با نقض مواد

۶۴ ۴-۲. معیار دولتها در قبال نقض حقوق اتباع خارجه

۶۴ ۴-۲-۱. مسئولیت دولت در قبال آسیب و خسارت وارده

۴-۲-۲. مستندات دولت متضرر در قبال آسیب و خسارت وارده

۶۸

۷۲ ۴-۲-۳. مستندات دولتها به مسئولیت دولت متجاوز

فصل ۵. قوانین حمایتی در مورد اتباع بیگانه با توجه به اسناد حقوق

بشری و مقررات بینالملل

۷۶ ۵-۱. مسئولیت دولت در قبال نقض قوانین

۷۶ ۵-۱-۱. قوانین حمایتی در مورد اتباع بیگانه

۷۷ ۵-۱-۲. قوانین حمایتی حق دسترسی به محاکم

۵-۱-۳. قوانین حمایتی در ارتباط با مصونیت دیپلماتیک، مال، حیثیت،

۸۱ مسکن و حریم خصوصی بیگانه

۸۴ ۵-۱-۴. آزادی عقیده، بیان و انجام مراسمات مذهبی

۸۵ ۵-۲. قوانین حمایتی در مقررات بین الملل

۸۵ ۵-۲-۱. اقدامات متقابل دولتها

۸۶ ۵-۲-۲. گنجاندن اقدامات متقابل در طرح مسئولیت دولتها

۸۷ ۵-۲-۳. اقدامات جمعی

فصل ۶. اشتغال اتباع بیگانه در حقوق ایران و مطابقت آن با اسناد بین

المللی ۹۲

- ۶-۱. اشتغال اتباع بیگانه در حقوق کار ایران..... ۹۲
- ۶-۱-۱. نگاهی به قوانین و مقررات پیش از انقلاب..... ۹۲
- ۶-۱-۲. نگاهی به قوانین و مقررات پس از انقلاب..... ۹۳
- ۶-۲. اتباع بیگانه در ایران..... ۹۵
- ۶-۲-۱. شرایط صدور پروانه کار..... ۹۶
- ۶-۲-۱-۱. موارد صدور، تمدید و تجدید پروانه کار بدون نیاز به نظر هیأت فنی اشتغال..... ۹۶
- ۶-۲-۲. تبعه بیگانه ای که حداقل ده سال مداوم در ایران اقامت داشته باشد..... ۹۷
- ۶-۲-۲-۱. تبعه بیگانه ای که دارای همسر ایرانی باشد..... ۹۷
- ۶-۳. هیأت فنی اشتغال اتباع خارجی..... ۹۸
- ۶-۳-۱. وظایف هیأت فنی اشتغال و خصوص اعطای اجازه کار به متخصصان..... ۹۸
- ۶-۳-۲. ترکیب اعضای هیأت فنی اشتغال..... ۹۹
- ۶-۴. چگونگی تمدید، تجدید ابطال و لغو پروانه کار اتباع بیگانه..... ۹۹
- ۶-۴-۱. تمدید و تجدید پروانه کار..... ۹۹
- ۶-۴-۲. ابطال پروانه کار..... ۱۰۰
- ۶-۵. اشتغال به کار بیگانگان در ایران از نظر قانون تامین اجتماعی..... ۱۰۰
- ۶-۶. مجازات اشتغال غیرمجاز اتباع بیگانه..... ۱۰۲

مقدمه

در زمانی حاکمیت دولت نسبت به اتباع خود مطلق می بود و دولتها هر اقدامی را که می کردند می توانستند نسبت به اتباع خود نمایند و هیچ مطلبی حق نداشت به آنها اعتراض نماید و حتی حقوق بین الملل از این که حقی برای فرد در برابر دولت متبوع او یا در برابر هر دولت دیگر قابل می شد سر باز می زد و فرد مستقلاً موقعیتی در حقوق بین الملل نداشت، ولی امروز نه تنها این رویکرد تقریباً از جنبه داخلی رخت بر بسته و به وادی فراموشی سپرده شده و بشر مرکز ثقل تصمیم گیریهای داخلی قرار گرفته، بلکه از جنبه بین المللی نیز این تحول و رویکرد در سطحی نه آرمانی ولی در حد قابل توجهی توسعه یافته و دیدگاهی که حاکمیت دولتها را محور حقوق بین الملل می دانستند به تدریج جای خود را به دیدگاهی داده که در آن بشر محوریت دارد؛ البته هر چند امروزه مجموعه قابل توجهی از قواعد حقوق بشر بین الملل وجود خارجی پیدا کرده و دولتها نیز به نحو فزاینده ای بر مبنای حقوق بشر بین المللی نگرانی های خود را ابراز و حتی بر این مبنا عمل کرده اند و علی رغم اینکه سازمانهای غیر دولتی حقوق بشری که به دنبال ایجاد محدودیت بر آزادی عمل دولت های ناقض حقوق بشر می باشند متنوع تر و فعالتر

شده اند ولی با این اوصاف هنوز در سطح بین المللی، این امکان میسر نشده که افراد علیه دولتها در مجامع بین المللی اقامه دعوا نمایند و صرفاً در حد منطقه ای چنین امکانی فراهم شده است. علی رغم پیشرفت های مذکور، ولی در خصوص اقامه دعوا توسط اتباع علیه دولت ها در مراجع قضائی، هنوز دیدگاه سنتی، جایگاه خود را محفوظ نگه داشته و بر اساس آن، صرفاً دولتها به عنوان موضوعات حقوق بین الملل برای احقاق و اقامه دعوی در محاکم بین المللی از موقعیت حقوقی - قانونی برخوردار می باشند. منافع افراد به تبع اینکه تبعه دولتی باشند، مورد حمایت دولتهای میزبان قرار می گیرد. چرا که در هر نظام حقوقی، پاسخگویی^۱ در قبال عدم رعایت تعهدات ناشی از قواعد آن نظام، باید وجود داشته باشد. در نظام حقوق بین الملل، به این نوع پاسخگویی، "مسئولیت"^۲ اطلاق میگردد^۳

1.Liability

2.Responsibility

3.DJ Harris, Cases and Materials on International Law, London, Sweet and Maxwell, 2004, p.504.